

Història de la llengua catalana: els orígens lingüístics

1. LES LLENGÜES ABANS DEL CATALÀ

Romània = terres de l'Imperi Romà → llatí (llengua pròpia) > ll. romàniques

1.1. Romanització

Expansió de l'imperi Romà = expansió del **llatí vulgar** (≠ llatí clàssic)

Romanització = assimilació de la llengua, sistema d'organització, administració i govern propi, costums i cultura dels romans

218 aC, Empúries (Girona) – 476 dC (invasions germàniques)

A Mallorca = ciutat romana de Pollentia, a Alcúdia

ROMÀNIA ORIENTAL	ROMÀNIA OCCIDENTAL
<p style="text-align: center;">Italià Romanès Dàlmata (†)</p>	<p style="text-align: center;">Català Francès Castellà Portuguès Occità Retorromànic Sard</p>
<p>- Manteniment dels sons oclusius sords (P/T/K) en posició intervocàlica i davant -R.</p> <p>ROTA > ruota (it.) roata (rom.)</p> <p>CAPRA > capra (it. / rom.)</p> <p>CEPULLA > cipolla (it.) ceapa (rom.)</p> <p>FOCUS > fuoco (it.)</p> <p>- Plurals sense – S > i / e (Nominatiu pl. llatí)</p> <p>capre, cipolle, tavoli, bottiglie</p>	<p>- Sonorització dels sons oclusius intervocàlics (P / T / K > B / D / G) i davant -R</p> <p>ROTA > roda (cat. / occ. / port.) rueda (cast.)</p> <p>CAPRA > cabra</p> <p>CEPULLA > ceba , cebolla</p> <p>FOCUS > Fuego, foguera</p> <p>- Plurals amb -S (Acusatiu pl. llatí)</p> <p>cabres, cebes, botelles, botellas, bouteilles</p>

Factors que influeixen en l'aparició de les **llengües romàniques:**

- Substrat
- Superstrat
- Adstrat

1.2. Els elements constitutius de la llengua catalana

SUBSTRAT

Les llengües dels pobles que hi havia abans de l'arribada dels romans deixaren empremtes en el llatí vulgar

- **Iberobasc**, ex: pissarra
- **Celta**, ex: banya, camí...
- **Grec**, ex: oliva, escola, Pitiüses
- **Fenici** (5 segles a Eivissa), ex: Eivissa, Tagomago

SUPERSTRAT

Són les empremtes germàniques (476 dC) i aràbiques (711 dC) en la llengua que encara s'estava formant: el català.

- **Germànic** (francs i visigots), ex: guerra, bandera
- **Àrab**, ex: carxofa, albercoc, Biniaraix...

No substitueixen el català

Els àrabs estaren a les illes de l'any 902-1229 (Mallorca), 1231 (Eivissa) i 1287 (Menorca).

ADSTRAT

Aportacions i influències d'altres llengües una vegada ja està format el català

- **Occitanismes**, ex: bacallà, batle...
- **Castellanismes**, ex: borratxo, mosso...
- **Anglicismes**, ex: futbol, sandvitx...
- **Gal·licismes**, ex: jardí, llinatge...
- **Italianismes**, ex: carnaval, òpera...

1.3. L'evolució del llatí: el naixement del català

Pèrdua del contacte amb Roma = pèrdua unitat lingüística

Intensitat romanització
Procedència colonitzadors
Proximitat amb Roma
Substrat i superstrat

} **fragmentació del llatí → naixement llengües romàniques**

S IX ja és català:

- Renovatio carolíngia (s VIII-IX) = recuperar el llatí clàssic a l'Administració
- Concili de Tours (813) = predicar en *rusticam romanam linguam*

Situació política s IX:

(Mentre les Illes seguien sota domini àrab...)

Carlemany conquereix Catalunya Vella → Organitzada en comtats, fidels al monarca franc

El títol de comte = hereditari

992 = comte de Barcelona Borrell II es nega a ser fidel al monarca

Comtats independents dels francs

La Catalunya Nova i la Catalunya Vella

2. DEL CATALÀ PARLAT AL CATALÀ ESCRIT

Progressivament trobam:

- Paraules en català a textos llatins
- Traduccions
- Textos en català

2.1. L'accés del català a l'escriptura

Català = oral

Llatí clàssic = escriptura

S VIII = començam a trobar paraules catalanes a textos llatins

2.2. Els primers textos íntegres en llengua catalana

Àmbit jurídic:

- **Llibre Jutge (*Forum Iudicum*)** (1150) = + antic. Codi de lleis visigòtic. És una traducció.

S XIII

- *Furs de València*
- *Costums de Tortosa*
- *Usatges de Barcelona*

Àmbit religiós:

- Les **Homilies d'Organyà** (1204) = sermons adaptats al català per ser predicats a Organyà (Concili de Tours)
- *Cant de la Sibila*
- *Llibre del Repartiment de Mallorca*